

Lietuvos Respublikos Seimo

*Minėjimas, skirtas Gedulo ir vilties
bei Okupacijos ir genocido dienoms atminti*

2018 m. birželio 14 d.

Stenograma

E. leidinį parengė

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS
DOKUMENTŲ DEPARTAMENTO STENOGRAMŲ SKYRIUS

Elektroninis leidinys leidžiamas nuo 2016 m. lapkričio 14 d.

TURINYS

*Minėjimas,
skirtas Gedulo ir vilties bei Okupacijos ir genocido dienoms atminti*

2018 m. birželio 14 d.

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininko Viktoro Pranckiečio kalba	5
Tremtinės, buvusios Lietuvos Respublikos Seimo narės Vidos Marijos Čigriejienės kalba	6
„Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ redaktoriaus ir leidėjo, politinio kalinio, Laisvės premijos laureato, Kauno arkivyskupo emerito Sigito Tamkevičiaus kalba	8
Lietuvos Respublikos Seimo nario Rimanto Jono Dagio kalba	9
Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos nario, tremtinio Petro Gvazdausko kalba	10
Labdaros ir paramos fondo „Jauniems“ direktorės, projekto „Misija Sibiras“ vadovės, akcijos „Ištark, išgirk, išsaugok“ organizatorės Ramintos Kėželytės kalba	11
PAVARDŽIŲ RODYKLĖ	14

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

MINĖJIMO, SKIRTO GEDULO IR VILTIES BEI OKUPACIJOS IR GENOCIDO DIENOMS ATMINTI, STENOGRAMA

2018 m. birželio 14 d.

*Pirmininkauja Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkas V. PRANCKIETIS
ir Lietuvos Respublikos Seimo narys, tremtinys S. JAKELIŪNAS*

PIRMININKAS (V. PRANCKIETIS). Gerbiamieji, Gedulo ir vilties bei Okupacijos ir genocido dienų minėjimą pradėdame. Minėjimui kartu pirmininkauja Lietuvos Respublikos Seimo narys, tremtinys Stasys Jakeliūnas.

M. STROLYS (*Seimo posėdžių sekretoriato vyriausiasis specialistas*). Jos Ekscelencija Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė.

Tremtinių choras „Laisvė“ gieda Lietuvos valstybės himną

PIRMININKAS (S. JAKELIŪNAS). Švęsdami valstybės atkūrimo šimtmetį, prisimename ir skaudžią Lietuvos valstybės, visos Tautos tragediją – okupantų sunaikintus nepriklausomos Lietuvos valstybės kūrėjus, inteligentiją, ūkininkus, jaunimą, šviesiausius protus, ištisas šeimas, sukauptą patirtį, mūsų kultūrą.

Kviečiu tarti žodį Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininką Viktorą Pranckietį.

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininko Viktoro Pranckiečio kalba

V. PRANCKIETIS. Jūsų Ekscelencija Lietuvos Respublikos Prezidente ponja Dalia Grybauskaitė, Ministrė Pirmininke, gerbiamieji ambasadoriai, Seimo nariai, gerbiamieji politiniai kaliniai, tremtiniai ir jų šeimų nariai, visi susirinkusieji. Šiandien gedime ir prisimename. Prisimename dešimtis tūkstančių žmonių, šimtus tūkstančių sudaužytų vilčių ir neišsipildžiusių svajonių, palaužtų gyvenimų ir likimų. Tai mūsų visų istorijos šešėlis, skaudžiai palietęs kiekvieną šeimą. Liūdna? Tragiška? Nesuvokiama? Kokį dar galime rasti žodį, norėdami apibūdinti tokį žiaurų elgesį su tauta. Neminėsiu skaičių ar enciklopedijose aprašytų faktų – tai istorikų darbas. Pasidalinkiu prisiminimais apie tremtį, juos dar būdamas mažas girdėjau iš savo tėvo, jis neteisybės nesuprantančiu balsu atverdavo dalį savo praeities.

Viena istorija liudijo, pasakojo apie jauną studentą, lageryje virtusį išblyškusiu ir iškankintu kaliniu. Kaip tuščiomis akimis jis tiesė kaulėtus pirštus, prašydamas bent kelių ryžių kruopų – ne sau, o nuo sunkios ligos mirštančiam savo profesoriui.

Kita istorija – apie partizaną Južę, 12 kv. metrų rūsyje įkalintą su dar 60 žmonių. Pažįstami jo nebegalėjo atpažinti, nes visas veidas buvo sudaužytas sribų šautuvų buožėmis. Jis vienintelis nežuves, kai jį su kitais partizanais apsupo miške.

Tai tik maži potėpiai dideliame ir tamsiame Lietuvos istorijos paveiksle. Jie sunkūs ir skaudūs, bet turi išlikti kaip mūsų istorijos dalis. Rašykime jas, kalbėkime apie jas. Tolimuose nuo gimtinės kraštuose, kurie bendrai buvo vadinami gulagu, amžinojo poilsio liko tūkstančiai įvairių tautybių mūsų tėvynainių, taip ir neišvydusių laisvos Lietuvos. Jų vardus šiandien skaitome, prisimename, apie juos galvojame.

Turime didžiulius mūsų jaunuoliais, kurie kaip savanoriai kasmet ryžtasi leisti į ilgą ir sunkią ekspediciją į Sibirą, kad tinkamai pasirūpintų protėvių atminimu. Kiekvienas jų pastatytas kryžius ir sutvarkytas kapas tarsi sako: „Mes vertiname savo istoriją, kad ir kaip būtų sunku ją suvokti.“ Nuostabu, kad „Misija Sibiras“ taps tarptautiniu projektu – Lietuvos kvietimu ketina prisijungti ir Lenkija. Juk neretai kartu su nelaimės draugais lenkais lietuviai dalijosi tuo pačiu tremtinio kryžiumi.

Prasidėjus rezistenciniam pasipriešinimui, per 20 tūkst. Lietuvos miško brolių stojo į pogrindinę kovą už mūsų dabartinę laisvę. Laisvę, už kurią amžinai būsime dėkingi. Nelaisvė nėra amžina. Amžinas yra laisvės šauksmas. Galime vadinti tai simbolišku sutapimu, tačiau nepaneigsime fakto svarbos, kad laisvės kovotojo, tuometinio faktinio laisvos Lietuvos vado Adolfo Ramanausko-Vanago palaikų radimas yra dovana, įteikta tuo metu, kai šalis mini svarbias Nepriklausomybės datas. Mūsų tautos didvyris bus palaidotas garbingai ir už tai visos Lietuvos vardu noriu padėkoti istorikams ir archeologams. Noriu padėkoti ir Jungtinių Amerikos Valstijų Konektikuto valstijos Niu Briteno mieste, kuriame gimė generolas Adolfas Ramanauskas, vadovybei, sutikusiai prisidėti prie jo atminimo įamžinimo šio miesto skvere. Privalome pasirinkti tinkamą Vanago, dvigubo piliečio, atminimo istoriniu įprasminimu abipus Atlanto. Dėkoju tiems, kurių pavardes šiandien skaitome, žmonėms, kurie visa tai matė, kurių gyvenimus paženklino kančia, tremtis, žudymai ir negailestingi represijos kirčiai.

Padėkokime jiems tylą.

Tylos minutė

Ačiū. Visada juos prisiminsime.

PIRMININKAS. Dėkojame gerbiamajam Seimo Pirmininkui. Daugeliui iš čia esančių bei jų artimiesiems teko išgyventi kalėjimų, lagerių ir tremties kančias.

Dabar žodį tars tremtinė, buvusi Seimo narė Vida Marija Čigriejienė. Ji 1941 m. birželio 14 d. rytą kartu su sesute ir mama buvo ištremtos į Krasnojarsko kraštą. Prašom, gerbiamoji.

Tremtinės, buvusios Lietuvos Respublikos Seimo narės Vidos Marijos Čigriejienės kalba

V. M. ČIGRIEJIENĖ. Ačiū. Laba diena visiems. Jūsų Ekscelencija Lietuvos Respublikos prezidentė Dalia Grybauskaitė, Seimo Pirmininke, Ministrė Pirmininke, Vyriausybės ir Seimo nariai, mieli politiniai kaliniai ir tremtiniai, visi čia susirinkusieji. Savo pasisakymą norėčiau pradėti Johno Basanavičiaus žodžiais: „Tauta, pamiršusi savo praeitį, yra be ateities.“ Šiandien šie žodžiai yra ypač prasmingi.

Net ir prabėgus 77 metams nuo tų baisių įvykių, patyrusi visas tremties kančias ir patyčias, iki šiolei negaliu atsakyti į, atrodo, patį sunkiausią savo gyvenimo klausimą: už ką man likimas skyrė tokį beprasmią pasmerkimą? Pasmerkimą, su kuriuo neįmanoma susitaikyti, neįmanoma užmiršti sutriptos vaikystės, kančių, bado ir šalčio, Tėvynės ilgesio. Juk tūkstančiai šeimų ir vaikų buvo ištremti, gyvenimai sugriauti tiesiog aklos tirono valios mostu.

O ir pati Tėvynė, tuomet apimta skausmo ir gedulo, kraujavo, baimė ir nežinomybė kaustė visų likusių gyvenimus. Okupantai buvo puikiai įvaldę vieną tautos naikinimo įrankį – sulaužyti stuburą, sakė jų doktrina. Tai reiškė – ištremti šviesiausius visuomenės atstovus, nubauti už tai, kad jie buvo atgimusios Lietuvos viltinga ateitis, tuomet sparčiau bus galima vykdyti sovietizaciją.

Man ir mano šeimai ši diena buvo, yra ir bus ypatinga diena. Mano, kaip ir daugelio žmonių, ankstyvosios jaunystės prisiminimai yra susiję su begaliniu motinos pasiaukojimu ir meile. Tik neįsivaizduojamas motinų didvyriškumas padėjo vaikams pakelti jų gležnučiams pečiams nepakeliamą našta, leido neprarasti vilties, tikėti, kad gyvenimas nėra vien juodas. Todėl be jokių abejonių – Sibiro motinos buvo sopulingosios Madonos, o mes, Sibiro vaikai – vaikai be vaikystės ir džiaugsmo. Kad tame šaltame ir svetimame krašte būtų bent kiek daugiau šilumos, be mūsų motinų, prisidėjo ir ypatingos profesijos žmonės – Mokytojai. Tą birželio 14-osios naktį į Sibirą juos vežė 17 ešelonų, vien iš Alytaus apskrities vagonais išdardėjo 80 mokytojų. Nepraradę žmogiškojo orumo, skausmingai išgyvendami dėl savo tautos ir vaikų, jaučiantys pareigą ir tremtyje, pačiomis nepalankiausiomis sąlygomis jie – Mokytojai – stengėsi išlaikyti lietuviybę, buvo moralinė atrama savo tautiečiams, orientyras renkantis vertybes.

Kas dabar suskaičiuos, kiek vaikų Sibire išmoko lietuviškos abėcėlės pradmenis, išgirdo savo tautos garbingos istorijos faktus? Kas dabar pasakys, kiek nelaimingų vaikų, įkvėpti mokytojų, patikėjo savo jėgomis ir ryžosi siekti savo svajonės, savo tikslo, visų pirma kabintis į patį gyve-

nimą? Sibiro mokytojų pastangomis suvokėme, kokia svarbi žmogui yra tauta ir gimtoji kalba. Jų dėka sužinojome, kad negali būti tautos be teritorijos, be kalbos, be papročių. Jų dėka nepraradome lietuviybės, ryšio su gimtine, kalbos įgūdžių. Jie buvo Lietuvos šviesuoliai, amžina pagarba jiems už tą pirmą lietuvišką raidę, už tą tik svajonėse priartintą Tėvynę, kuri tuo metu mums buvo nepasiekiamas. Ir kaip daugelio mūsų tautiečių, jų dauguma taip pat užbaigė savo žemišką kelionę Sibiro platybėse, nėra jų kapų, paminklų, niekas neišprasmins jų titaniško darbo. Jie liko tik mūsų, tremtinių, atsiminimuose.

Kelis žodžius norėčiau tarti ir apie kai kurias mūsų, tremtinių akimis, dabarties gyvenimo problemas. Kaip gydytoja galėčiau retoriškai paklausti: kuo šiandien sergame?

Savo papročius lengvai iškeitėme į svetimus, gimtoji kalba dingsta iš viešųjų užrašų, eini gatve ir jau nebesupranti, kurioje pasaulio šaly esi. Viešuosiuose tekstuose pavardės rašomos taip „originaliai“, kad ne poliglota sunkiai gali suprasti, kaip jas skaityti. Tarp lietuviškų žodžių įleistas svetimos kalbos virusas jau pradeda savo naikintojo misiją. Tas virusas pamažu ir tyliai ardo mūsų gramatikos ir rašybos sistemą. Deja, turintys galių saugoti lietuvių kalbą į savo prievolę tai daryti žvelgia labai atsainiai.

O juk mūsų lietuvių kalba – pats didžiausias, brangiausias iš protėvių paveldėtas kultūros lobis. Tai seniausia ir turtingiausia šimtmečiais puoselėta pasaulio kalba, garbingai išlaikiusi ne vienus istorinių sunkmečių egzaminus, beveik negrižtamą tautos išnykimą XIX amžiuje. Išmokta lopšyje, ji lydi mus visą gyvenimą.

Mes, visi Sibiro tremtiniai, išmokome mums lemtą istorijos pamoką – nesvarbu, kur tu esi, bet jeigu esi lietuvis – saugok savo kalbą, didžiukis ja, gyvenk ir kurk savo Tėvynėje Lietuvoje, nes ji tokia mums yra vienintelė.

Taigi branginkime istorinę atmintį ir, kol nevėlu, kartokime neišmoktas istorijos pamokas, nes panašu, kad kai kurie politikai tų pamokų net ir nesimokė. Šiandien, įsijautę į visagalio vaidmenį, jie puola keisti Konstituciją, neatsakingais pažadais siekia dalinti Lietuvos pilietybę tiems, kuriems ji reikalinga tik ekonominiais sumetimais.

Negano to, kai kurie politikai siūlo keisti ir lietuvišką abėcėlę, nes, pasirodo, ji kitiems jau trukdo, sako, mūsų partneriams. Trukdo tiems, kurie čia gimę nesugebėjo išmolti lietuvių kalbos, jiems stringa ir jų pavardžių rašymas. Bandoma sukurti mitą, kad vardų ir pavardžių rašymas nevalstybine kalba pagerins santykius su strateginiu partneriu, lyg tie santykiai būtų blogi. Ar daug pasaulyje valstybių, kurių oficialiuose asmens dokumentuose vardai ir pavardės rašomi nevalstybine kalba? O gal šie politikai tokiu būdu siekia tik savo politinės karjeros, tikėdamiesi palenkti į savo pusę rinkėjus, kurie nesugeba gerbti Lietuvos valstybės įstatymų ir kalbos? Ar tai ne pasityčiojimas iš valstybės, iš garbingos mūsų praeities, iš kalbą kūrusių tautos šviesuolių?

Taip ir norisi paklausti šių politikų: gerbiamieji, kas darosi jūsų galvose? ar jūs užmiršote mūsų protėvių pasipriešinimą kirilicai – nelietuviškai abėcėlei? mūsų protėvius, kurie dėl šio pasipriešinimo 40 metų vargo be lietuviško rašto ir lietuviškos mokyklos? ar jūs užmiršote knygnešių fenomeną, jų pasiaukojimą dėl savo gimtosios kalbos, dėl lietuviško rašto apsaugojimo ir išsaugojimo? ar užmiršote didžiavyrių Vasario 16-osios Akto signatarų ryžtą, drąsą, žmones, kurie dar baisesnėmis sąlygomis nepasidavė jokios svetimos valstybės spaudimui, atkūrė mūsų valstybingumą, lietuvišką žodį ir raštą? ar užmiršote mūsų tautos golgotą Sibire, tuos mokytojus, kurie ten ir pasiliko amžiams?

Dažnai atrodo, kad minime sukaktis, tremtis, sukilimus ir pergales, tačiau nebetikime tais idealais, kurie šias datas sukūrė. Nebetikime tautine valstybe, kuria šventai tikėjo signatarai, savanoriai, partizanai ir tremtiniai. Jų dėka mes išlaikėme nenutautėjimo egzaminą, jų dėka neužmiršome savo lietuvių kalbos. Šiandien visur švenčiamas mūsų valstybės šimtmetis, bet nusišukama nuo tą šimtmečio stebuklą įgalinusių idealų, nuo idealo mažai tautai turėti savo valstybę.

Baigdama noriu pasakyti: gerbiamieji politikai, branginkite savo lietuvių kalbą, netobulinkite jos pagal savo siaurą supratimą.

Linkiu vienybės ir susiklausymo dirbant Tėvynės vardan, neieškant užuovėjų svetimose valstybėse. Atminkite Vinco Kudirkos žodžius: kalba – tautos pamatas, kalba – tautos gyvybė, stipri kalba – stipri tauta, miršta kalba – miršta tauta.

Ačiū už dėmesį. (*Plojimai*)

PIRMININKAS (V. PRANCKIETIS). Dėkojame. Gyvųjų liudytojų prisiminimai yra ir tautos atminties gaivintojai. Okupantai nuo pat pradžių ne tik luošino fiziškai, bet ir atėmė bet kokią viltį, daugelį palaužė dvasiškai. Buvo suimta ir ištremta daugiau kaip 400 Lietuvos dvasininkų, tačiau, nepaisydama visų žiaurumų ir bado, dvasininkija stengėsi palaikyti partizanus, tremtinius, o nuslopinus ginkluotąjį pasipriešinimą į kovą už mūsų laisvę stojo rezistentai. Viltį žadino po grindiniai leidiniai, tarp kurių buvo ir „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika“ – Lietuvos laisvės bylą išgarsinęs leidinys.

Kviečiu kalbėti „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ redaktorių ir leidėją, politinį kalinį, Laisvės premijos laureatą, Jo Ekscelenciją Kauno arkivyskupą emeritą Sigitą Tamkevičių. (*Plojimai*)

**„Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ redaktoriaus ir leidėjo, politinio kalinio,
Laisvės premijos laureato, Kauno arkivyskupo emerito Sigitą Tamkevičiaus kalba**

S. TAMKEVIČIUS. Ekscelencija Lietuvos Prezidente, gerbiamas Seimo Pirmininke, gerbiamas Ministrė Pirmininke, Ekscelencijos ambasadoriai, mieli politiniai kaliniai ir tremtiniai. 1917 metais, po valdžios perversmo Rusijoje, bolševikai pradėjo fiziškai naikinti žmones, įvardydami juos kaip liaudies priešus. Į šią mėsmalę pateko patys doriausi žmonės, tarp jų ir savo šalį mylėjusieji – giliai tikintys žmonės bei dvasiškiai. Solovkų stačiatikių vienuolyne buvo įkurtas pirmasis griežtojo režimo lageris, kuris tapo etalonu naujai kuriamiems lageriams visoje Rusijoje. Tuo metu mes gyvenome nepriklausomoje Lietuvoje ir kūrėme laisvo žmogaus vertą gyvenimą, statėme Lietuvą ir nei slogiame sapne nesusapnavome, kas ištiks mūsų tėvynę, kai Europą pasidalys du XX amžiaus tironai. Nesitikėjome, kad geriausi Lietuvos sūnūs ir dukros bus sugrūsti į prekinis vagonus, tėvai bus atskirti nuo savo šeimų ir tremtinių ešelonai pajudės į Rytus, veždami žmones į katorgišką darbą arba tiesiog į mirtį.

Po karo Stalino politika palikti Lietuvą be geriausių lietuvių buvo tęsiama toliau, o likusieji tėvynėje buvo verčiami priimti sovietinę ideologiją arba net eiti kolaboravimo keliu, todėl pagrįstai mes šias netektis pavadinome Gedulo diena. Tremiamiems žmonėms kartais būdavo duodamos tik kelios valandos pasiruošti į nežinomybę, kartais jie užmiršdavo pasiimti būtiniausių dalykų, bet neužmiršdavo nusikabinti nuo kambario sienos Jėzaus Širdies ar Marijos paveikslų. Jie buvo brangūs todėl, kad, praradus bet kokią žmogišką viltį, buvo galima pasitikėti tik aukštesne jėga – Dievu. Žmonių tikėjimas buvo tarsi uola, neleidusi daugeliui prarasti viltį ir žūti svetimoje žemėje.

Popiežius Pranciškus birželio 14-ąją dieną leido minėti Palaimintąjį Teofilijų Matulionį, kuriam teko pereiti Solovkas, Peterburgo, Maskvos, Oršos ir Vladimiro kalėjimus ir tremtį Mordovijoje. Jis amžiais primins Lietuvos žmonėms, kad net sunkiausiomis sąlygomis galima išlikti žmogumi, nedaryti kompromisų su sąžine, Dievui pagelbėjant pakelti pačius sunkiausius išbandymus ir nedejuoti.

Gedulo ir vilties diena nėra tik istorinių įvykių prisiminimas, bet labai svarbi dabarties pamoka. Su Dievo vardu perėję kalėjimus ir lagerius buvo pirmieji mūsų broliai ir sesės, kurie rėmė Sąjūdį, vėliau gynė Aukščiausiąją Tarybą ir kitus Lietuvai svarbius objektus. Jie buvo tokie todėl, kad jų vertybių skalėje aukščiausioje vietoje buvo Dievas, tėvynė, šeima, laisvė.

Šiandien mes liūdime dėl daugelio dalykų, kurie temdo mūsų ateitį. Tai emigracija, beviltiška demografija, medžiaginė atskirtis, smurtas šeimose ir viešojoje erdvėje, korupcija, su kuria sunkiai kovoja mūsų teisėsauga. Ir kol kas tik populistai dalija savo pažadus, kaip jie planuoja gelbėti Lietuvą.

Politkorektiškumas politikams ir valdžios žmonėms dažnai sukliudo kalbėti apie esminius dalykus. Kol Dievą eliminuosime iš politinio gyvenimo, iš tautos ir šeimų gyvenimo, kol mums bus svarbu, iš kur pučia politiniai vėjai, tol mes būsime beviltiniai, kovodami su korupcija ir smurtu, ir jokios Stambulo konvencijos mūsų neišgelbės, veikiau dar labiau sujauks moralinį žmonių gyvenimą.

Be Dievo ugdyti žmonių sąžinę yra tokio paties lygio utopija, kokia buvo naujo žmogaus kūrimas bolševizmo metais. Arba mes sugebėsime išsiugdyti išsilavinusius Dievo ir sąžinės balso klausančius žmones, arba ir toliau dejuosime, kad mūsų gyvenime kažkas vyksta ne taip, kaip norėtume.

Vyskupų ir Lietuvos vadovų kvietimu rudenį mus aplankys popiežius Pranciškus. Tai didžiausią autoritetą pasaulyje turintis asmuo. Taip pat turintis didelę patirtį tarnaujant ribinėse situacijose atsidūrusiems žmonėms. Linkiu dalyvauti susitikimuose, kurie vyks Vilniuje ir Kaune, ir atidžiai įsiklausyti į jo įžvalgas, kuriomis jis dalinsis su Lietuvos žmonėmis.

Tegu Gedulo ir vilties diena tampa tik vilties diena, nes į ateitį galime eiti tik su viltimi, kurią teikia Aukščiausiasis.

Ačiū už dėmesį. (*Plojimai*)

PIRMININKAS (S. JAKELIŪNAS). Esame nuoširdžiai dėkingi Jo Ekscelencijai už galias ir prasmingas mintis apie praeitį ir dabartį.

Dešimt metų tūkstančiai nekaltų žmonių užkaltuose gyvuliniuose vagonuose buvo vežami iš savo Tėvynės Lietuvos. Tūkstančiams šeimų teko eiti mirties ir išgyvenimo keliu. Tūkstančiai kūdikių gimė tremtyje, patyrė šaltį, badą, neretai ir pažeminimą.

Kviečiame mūsų kolegą, gimusį tremtyje toli nuo tėvynės, ten pat likimas lėmė gimti ir man, Karagandos srityje, Kazachstane. Tai Seimo narys Rimantas Jonas Dagys. Prašom, gerbiamasis Rimantai.

Lietuvos Respublikos Seimo nario Rimanto Jono Dagio kalba

R. J. DAGYS. Gerbiama Prezidente, Ministre Pirmininke, Seimo Pirmininke, gerbiami visi čia susirinkę, kuriems ši data labai svarbi. Dėkoju Dievui už tai, kad apie prarastą Lietuvos laisvę ir jos gyventojų trėmimus galime kalbėti būtuojų laiku. Užaugau šeimoje, kur tėtis ir mama už partizaninę veiklą lageryje praleido po 10 metų, o keturi dėdės partizanai, tarp jų – vienas būrio vadas, už tikėtus idealus paaukojo gyvybes. Prieš šią kalbą perskaičiau tėvelių bylas. Skaitant vis labiau kėlė nerimą klausimas, ar viską padarėme dėl to, ko mūsų tautiečiai troško visa širdimi ir pasiekė gyvybių ir šeimos tragedijų kainą? Ar deramai darbais pagerbėme jų aukas?

Kaip tremtinys ir partizanų sūnus tokia proga Seime kalbu pirmą kartą. Ir šią kalbą pirmiausia adresuojau sau, o kartu ir jums.

Pirmosios Respublikos visuomenėje – kaip ir dabar – buvo nepasitenkinimo savo valdžia. Nenuostabu, kad saujelė sutrikusio elito ieškojo saulės Rytuose. Jie patikėjo žmogaus pertvarkymo ir komunizmo statytojo idėjomis. Bet jau pirmieji trėmimai išskleidė iliuzijas, o pamatinių vertybių laikymasis lėmė, kad lietuvių tautai pavyko nepriklausomybę ilgainiui atsiimti.

Kuo rėmėsi mūsų tautos brolių ir seserų tvirtybė? Tikėjimu Dievu, Tėvyne, tautos jėga ir šeima. Būdami iš esmės vieni, mūsų tautiečiai aukojosi tikėdami, kad likusieji, t. y. mes, įgyvendinsime jų siekius. Ar užtektinai padarėme dėl to, kad šios vertybės nevirstų pašaipų ir gėdinimo objektu?

Mūsų artimieji tremtyje, kovodami miškuose, budėdami Sausio 13-ąją meldė Dievą išlaisvinti Lietuvą nuo sovietinės imperijos ir komunistinės ideologijos. Jie kovojo už laisvą Tėvynę, kurioje spręstume be nurodymų iš viršaus, galėtume tikėti Dievą, o valdžia iš mūsų vaikų per prievartą nedarytų komunizmo statytojų. Jie siekė ištrūkti iš sovietinių pančių ir rasti kelią į tvirtai krikščioniškomis vertybėmis grindžiamą Europą.

Ar kuriame tokią Lietuvą, kokios jie norėjo? Ar vietoj Dievo nepradėjome garbinti pinigų? Ar aklas globalizmo aukštinimas nepakeitė Tėvynės meilės, o Trispalvės nesvajojame paversti vaivorykste? Ar šeimos neužgožė perdėtas karjerizmas? Ar padarėme viską, kad šiandien Lietuvoje taip nebūtų? Ar mes tai padarėme?

Negaliu pasakyti, kad padariau viską. Galbūt dėl politinio korektiškumo per tyliai įvardijau dalykus, kurie griauja mūsų valstybę ir niekina už ją mirusiųjų atminimą. Tačiau kas liks iš Lietuvos, jei esmines temas paversime tik eilinėmis politologinėmis diskusijomis? Ar galvas padėję Lietuvos herojai neverti nė mūsų sugebėjimo nedviprasmiškai pratęsti jų siekius?

Sovietų Sąjungos nebėra, bet tai, ką joje darė komunistai, dabar demokratijos užantyje kartoja iš esmės jų pasekėjai. Kone ta pačia frazeologija skaidoma mūsų visuomenė, bendruomenės, šeimos, net lytys supriešinamos. Neva naujoviškos pažangos šaukliai iš tiesų be atvangos cituoja, mano galva, priplėkusias komunizmo ir marksizmo tiesas. Mokslinį komunizmą be gėdos keičia moksliniai genderizmai. Bet šie -izmai nieko bendro su mokslu neturi ir, kaip dauguma mūsų jaučiame, yra paprasčiausias absurdas.

Kas mums nutiko, kad pasiduodami fondų finansuojamų grupių spaudimui ėmėme gėdintis tautiškumo, pagarbos motinystei, tėvystei ir šeimai, pagaliau – net savo lytimi pradėjome bodėtis, o krikščioniškąją morale paremtas gyvenimas vadinamas tamsuolišku? Kodėl pernelyg nusižeminame prieš tuos, kurie užmiršo, kad Europos Sąjunga kurta tik krikščioniškų vertybių pagrindu?

Vargu ar mūsų jau iškeliaavę, už Lietuvą aukas sudėję artimieji džiaugiasi tokiu nuolankumu. Ar neturėtume peržengti šio kuklumo ir Europai drąsiai pasakyti, kad mes, lietuviai, jau žinome, kiek kainuoja pamatinių vertybių atsižadėjimas ir kas nutinka valstybei, praradusiai autentišką savastį?

Kasdien jaučiame grėsmingą alsavimą iš Rytų, nė minutės negalime jo užmiršti. Todėl turime nepamiršti, kas mus telkia ir stiprina išlikti. Tad ar vakarietiška vertybe mėginančios tapti akcijų rinkos ir konvencijų brukamos dešimtys lyčių bus tai, už ką ištikus reikalui aukosis dabartinė karta?

Jau dabar čia gyvenančių mažėja, nes šalia socialinių nepriteklių galbūt liko per maža savasties ir autentiškumo, dėl kurių atsiranda ištikimybės ir patriotų aukos. Todėl turėtume puoselėti iki mūsų brangintą ir gintą ryšį su Lietuva. Ryšį, kuris įkvėpė tokias aukas, kurio nesukursime išmintimi nedvelkiančiomis Stambulo konvencijomis. Tik ryšiai – su savo istorija, neišdaryta kalba, kitais žmonėmis – leidžia pajusti, kad esame kažko didesnio ir svarbesnio dalis, kad mūsų sukurta Lietuva bus išsaugota ateičiai, kaip mums išsaugojo kiti. (*Plojimai*)

PIRMININKAS (V. PRANCKIETIS). Dėkojame Rimantui Jonui Dagiui.

Šeimos išdraskytos, likimai sužlugdyti, bet tremtinių viltys sugrįžti į savo kraštą gyvos. Tai liudija ir šiandien čia atvykę tremtiniai ir Jakutijos. Visi žinome, kad daugeliui tremtinių nebuvo leista sugrįžti į gimtąjį kraštą, o sugrįžus – laukė sunki tremtinio dalia. Buvo sunku įsidarbinti, studijuoti, net apsigyventi savo tėviškėje.

Žodį tars Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos narys, tremtinys Petras Gvazdauskas, kurį 1952 metais ištrėmė į Tomsko sritį pas ten jau išvežtus tėvus.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos nario, tremtinio Petro Gvazdausko kalba

P. GVAZDAUSKAS. Gerbiama Lietuvos Respublikos Prezidente, gerbiamas Seimo Pirmininke, gerbiamas Ministrė Pirmininke, gerbiami šio minėjimo dalyviai! Pirmiausia noriu padėkoti, kad man suteikta ši tribūna pasidalinti savo išgyvenimais ir prisiminimais.

Buvo gražus 1951 metų spalio pavakarys. Kauno medicinos instituto studentų bendrabutis. Nematyta moteris ieško manęs. Nepažįstamoji pasikviečia mane į šoną ir, nepratarusi nė žodžio, įteikia trikampiu sulankstytą laiškėlį be voko. Iš karto pažinau – tai mano šeštokės sesutės braižas. Jame pranešama, kad tėvai, du broliai mokinukai ir ji jau vežami į Sibirą, sėdi vagonuose. Matyt, laiškėlį, išmestą pro vagono lango plyšį, pagavo sąžiningas žmogus.

Lyg žaibas perėjo per visą kūną. Supratau, mano svajonėms tapti gydytoju atėjo galas. Man 17-ka. Aš jau puikiai žinojau, kad tarybų valdžia nekerta medžio – rauna, nepalikdama šaknų. Taip ir įvyko. Kaip vėliau paaiškėjo, žvalgas Beržas išsiaiškino, kur aš esu, ir raštu pranešė saugumui.

Po trijų mėnesių, sausio 21 dieną, vos tik įmigus po įtempto pasirengimo paskutiniam semestro egzaminui, mane pažadino garsi komanda: „Вставай, оружие на стол!“ (Kelkis, ginklą dėk ant stalo!). Kambaryje degė šviesa, stovėjo trys vyrai – bendrabučio komendantas, kariškai apsirengęs saugumietis ir milicininkas. Kita saugumiečio komanda buvo: „Собирается, поедет на соединение с семьёй!“ (Renkis, važiuosi pas šeimą!). Paskubomis sumetus studento turtą į lagaminą, nusileidome į komendanto kabinetą pirmame aukšte. Čia atliko kratą, apklausą ir raštu

įformino areštą. Ten buvo paliktas dar vienas milicininkas, kad sulaikytų mane, jeigu bandyčiau bėgti. Todėl naktį Kauno gatvėmis ėjome: priekyje milicininkas, už jo – aš, tempdamas du staliaus darbo lagaminus, šalia koja kojon ėjo saugumo karininkas, o šią koloną baigė antras milicininkas. Eisena baigėsi prie Soboro esančiame milicijos skyriuje. Ten jau buvo nemažai sukaupta panašių nelaimėlių. Nežiūrėdami į šaltį, visus sulaipino į sunkvežimį atviru kėbulu ir su palyda išvežė į Gaižiūnų geležinkelio stotį. Ten mūsų laukė vagonų gyvuliams sąstatas, apsuptas ginkluotų kulkosvaidininkų. Apie gyvulinių vagonų interjerą, apie kelionę gyvuliniame perpildytame vagone nežmoniškomis sąlygomis yra daug kalbėta ir rašyta. Man išpuolė tokia pat dalia, todėl nekartosiu.

17-tą kelionės dieną trijų gretimų vagonų „keleiviai“ buvo išlaipinti į šaltį ir sniegą stotelėje 30 kilometrų už Tomsko, miško kirtavietėje, gaminančioje kurą Tomskui. Išstremtuosius šeimomis patalpino barake prie kontoros, o mes, vienišiai, 26 vyrai ir 13 merginų, dėvintys lietuvišką aprangą, bridome per sniegą du kilometrus į mišką paskui roges, pakrautas mūsų manta. Ten nuo kažkokių laikų stovėjo vienišas, lietuviško kaimo pirklių primenantis dviejų galų barakas. Viduje buvo paruošti dviejų aukštų narai su dviejų lentų pločio gultu kiekvienam. Jokios patalynės nebuvo. Patalą klojosi kaip kas sugebėjo. Darbui miške studentiška apranga netiko. Teko imti iš darbovietės į skolą ir atidirbti už sibirietiškus vatinukus ir *vailokus*, už juos buvo išskaitomas visas mano „uždarbis“ visus tris mėnesius iki išsiuntimo pas tėvus. Darbo įrankiai buvo tik pjūklas ir kirvis, normos didelės, o skaičiavo už darbą kapeikas, todėl visą laiką buvau skolingas darbdaiviui. Tarp kitko, ir ta apranga iki darbo pabaigos šioje vadinamojoje darbovietėje susidėvėjo.

Numirti neleido tik artimųjų pagalba iš Lietuvos. Ten buvo mano gyvenime didžiausias išbandymas badu ir pažeminimas, kai atvykimo dieną vietos komendantas, atėmęs pasą, vietoj jo išdavė lapelį, nurodantį, kad čia yra tremties vieta, ir privertė pasirašyti, kad išstremtas amžinai (*na večno*).

Kaip čia, taip ir vėliau, daugelį metų dirbant vergišką darbą, mane palaikė tik bekompromisio grįžimo kada nors į Lietuvą viltis. Šią Gedulo ir Vilties dieną buvę tremtiniai ir politiniai kaliniai gedi mirusių vagonuose, žuvusių miškuose ir lageriuose, o kartu puoselėja viltį, palaikiusią mus Sibire, kad nukentėjusiųjų organizacijoms kada nors bus skiriama parama, galbūt ne mažesnė kaip homoseksualams, kad mes dar sulauksime deramo paminklo nežinomam laisvės kovotojui Lukiškių aikštėje. (*Plojimai*) Kur šiandien jau dingęs pašventintas paminklinis akmuo? Viliamės, kad nebūsime mūsų valdžios pamiršti ateityje.

Turime viltį! Dėkoju už dėmesį. (*Plojimai*)

PIRMINKAS (S. JAKELIŪNAS). Dėkojame, jums, gerbiamasis Petrai, už autentišką ir labai jaudinantį pasakojimą ir linkėjimus ateičiai.

Minėdami Sąjūdžio 30-metį, prisimename ir 1989 metų ekspedicijas į tremties vietas, tremtinių palaikų sugrįžimą į Lietuvą. Atgimimo metu tremtinių lūpomis prabilo istorija, ji lyg gyvenimo mokytoja įpareigoja saugoti ir puoselėti istorinę atmintį.

Jau keletą metų jaunimas įgyvendina projekto „Misija Sibiras“ istorinės atminties akciją „Ištark, išgirsk, išsaugok“. Jos metu visą parą skaitomi tremtinių ir politinių kalinių vardai ir pavardės. Akcija vyksta ne tik Vilniuje, bet ir kituose Lietuvos miestuose.

Žodį tars labdaros ir paramos fondo „Jauniems“ direktorė, projekto „Misija Sibiras“ vadovė, akcijos „Ištark, išgirsk, išsaugok“ organizatorė Raminta Kėželytė.

Prašom, gerbiamoji Raminta.

Labdaros ir paramos fondo „Jauniems“ direktorės, projekto „Misija Sibiras“ vadovės, akcijos „Ištark, išgirsk, išsaugok“ organizatorės Ramintos Kėželytės kalba

R. KĖŽELYTĖ. Jūsų Ekscelencija Lietuvos Respublikos Prezidente, gerbiami Seimo ir Vyriausybės nariai, tremtiniai, politiniai kaliniai, jų artimieji, visi mieli šio minėjimo dalyviai! Žinokite, sunku atsistoti ir kalbėti čia iš jauno žmogaus perspektyvos, kai girdėjau tremtinių istorijas, jūsų istorijas iš pirmų lūpų. Kalbėti apie tai, ką labai sunku suprasti, yra sunku.

Bet pradėsiu nuo to, kad šiandien, birželio 14-ąją, minime Gedulo ir vilties dieną, prisimename prieš 77 metus – 1941 metais prasidėjusius trėmimus, kurie per visą tremčių laikotarpį vienaip ar kitaip palietė daugiau nei 300 tūkst. žmonių. Kiek daug skaičių viename sakinyje! Panašiai skamba ir istorijos vadovėlių skirsniai apie tremtį. Juose informacijos blokai pateikiami susisteminant ir tiesiog įvardinant svarbiausius skaičius: kada tremta, kiek ištremta, kur ištremta. Bet ši informacija tokia sausa.

Užmetus akį į skaičių, labai sunku suprasti tragedijos mastą. Regis, matai skaičių, skaičiuoti moki, skaičius supranti, bet kiek tai yra žmonių, kiek stadionų tai užpildytų, kokio dydžio miestas tai būtų, jeigu visi žmonės būtų kilę iš vieno miesto. Skaičiai istorijoje keistas dalykas. Lyg ir reikalingi. Jie nurodo faktus, iš tiesų viską susistemina, bet emocijos neperteikia.

Labai svarbu prisiminti, kad buvo ištremti ne skaičiai, o žmonės. Dėl to ir kilo mintis pradėti tremtinių ir politinių kalinių pavardžių skaitymo akciją, kai ne tik įvardijame vieną bendrą skaičių, bet įvardijame kiekvieną asmenį – pasakome žmonių vardus, pavardes ir likimus, nurodome, ar liko tremtyje, ar grįžo į Lietuvą. Tiesa, yra ir tokių, kurių likimas nežinomas.

Šios akcijos ypatybė yra ta, kad perskaityti vardus užtrunka nemažai laiko. Kaip minėjau, šiomet skaitymai vyksta dešimtyje miestų. Jeigu paimtume vien Vilnių, šiandien Vilniuje bus perskaityta 20 tūkst. pavardžių. Skaitymai prasidės daugmaž nuo pirmos valandos ir tęsis bene visą parą. Atrodo, 24 valandos nuoseklaus skaitymo, be sustojimo. Žmonės į tribūną lipa vieni po kitų, pradeda vidurdienį, tęsia iki vakaro, per visą naktį, ankstyvą rytą, iki kito ryto – ir tik 20 tūkst., tik menka dalis. Tai išties padeda šiek tiek ryškiau suvokti tremties mastą, atsiriboti nuo vadovėlinio trumpo įvardinimo. Pradedi suprasti, kiek daug žmonių tai iš tiesų palietė.

Kaip ir istorijoje, taip ir šių skaitymų kontekste norisi šiek tiek žengti žingsnį atgal nuo skaičių ir sugrįžti prie žmonių. Prie žmonių, kurie prisideda prie šių skaitymų. Mano nuomone, tai pats ryškiausias ir gražiausias Gedulo ir vilties dienos minėjimo pavyzdys, kai, viena vertus, gedime tų, kurie buvo ištremti ir negrįžo, bet, kita vertus, matome, kad viltis yra aplink mus esantys žmonės, kurie atvyksta į skaitymus ir prie jų prisideda.

Prisideda patys įvairiausi žmonės. Iš ankstesnių metų atsimenu labai gražių pavyzdžių. Viena mama atsivedė vaikėlį, kuris net tribūnos nepasiekė. Tai mama vaiką kilstelėjo, kad jis tą knygą pasiektų ir tas pavardes galėtų skaityti.

Į skaitymus taip pat atvyksta ir tremtiniai. Buvo pavyzdys, kai žmogus, stovėdamas eilėje ir laukdamas savo laiko skaityti, išgirdo savo paties perskaitytą pavardę. Ta eilė yra vieta, kurioje mes išties galime susitikti, kalbėtis ir jausti šios dienos viltį. Ir aš manau, kad mums išties reikėtų šiek tiek dažniau pasikalbėti.

Dažnai lekiamo, skubame ir kasdieniuose darbuose nebeatrandame laiko tam tikram pokalbiui, todėl dažnai leidžiame sau užsiimti tokią ekspertų poziciją ir įvykius vertinti tarsi iš šono. Užuoat susidūrę su jais akis į akį ir pasikalbėję apie vienus įvykius ar reiškinius tarpusavyje, mes nusprendžiame nuspėti, ką kiti galvoja, ir tuo remiamės vietoj to minėto pokalbio. Be abejo, mums labai patogu jaustis teisėjais ir patogu iš savo varpinės baksnoti į kitus pirštu, dažnai akcentuojant kažką, kas mums galbūt nepriimtina, nors kartais tiesiog to nesuprantame. O suprasti būtų paprasčiau, jei tik pasikalbėtumėme.

Gana ryškus pavyzdys – jau minėtoji Lukiškių aikštė. Šia tema mes pasirinkome ne pokalbį, o skaičius. Skaičiavome, kiek ir už ką balsuota, tada dar net skaičiavome amžiaus vidurkius, kokie žmonės ir už ką balsavo, bandėme ieškoti teisybės skaičiuose. Bet galbūt reikėtų tiesiog susėsti ir pasikalbėti? Taip išties nuoširdžiai pasikalbėti, ne bandant įteigti savo nuomonę ir nesisten-giant pakeisti kito nuomonės, bet tiesiog išgirsti, ne pamokslauti, bet atvira širdimi išgirsti vieniems kitus ir pasikalbėti taip ieškant kompromiso.

Bet labai svarbu, kad pokalbis negali būti vienkartinė priemonė problemai spręsti. Turime kalbėtis nuolatos, turime kalbėtis nuosekliai. Tad šiandien, minint Gedulo ir vilties dieną, norisi paskatinti vis dažniau pasikalbėti, ir pasikalbėti ypač apie šviesius dalykus, apie tai, kaip mums sekasi, kokia ta viltis aplink mus. Turbūt daugelis esate girdėję frazę, kad „gerus darbus reikia daryti tyliai“, bet ar esate atkreipę dėmesį, kad tie žmonės, kurie sako šią frazę, dažniausiai yra tie

patys žmonės, kurie paskui sako, kad „aplink vien tik negatyvios naujienos“? Galbūt mes galime tai išspręsti?

Kalbėkimės. Kalbėkimės, kaip mums sekasi, ką mes planuojame, ką mes veikiame, kokie mūsų pasiekimai, ir apie gerus darbus, kuriuos darome. Nedarykime jų tyliai, papasakokime apie juos. Kaip ir mes – vykstame, regis, į ekspedicijas, darome ten savus darbus, bet grįžę keliaujame į mokyklas ir dalinamės. Tai išties šviesina mūsų aplinką. Tad svarbu kalbėtis.

Taigi svarbu kalbėtis ne tik tuomet, kai skauda, bet ir tuomet, kai sekasi. Dalinkimės džiaugsmais ir pasiekimais, išgirskime kitų sėkmes, pasidalinkime savomis. Ir taip, net minėdami Gedulo dieną, joje išvelgsime ir viltį. Bet svarbu neatidėlioti šių pokalbių kitai dienai, nelaukti, kada turėsime daugiau laiko, jo daugiau nebus, pasikalbėkime jau šiandien. Šiandien, minint Gedulo ir vilties dieną, kviečiu jus visus prisidėti prie tremtinių ir politinių kalinių pavardžių skaitymo akcijos „Išstark, išgirsk, išsaugok“, kviečiu stotis į gyvąją eilę ir, belaukiant savo eilės, pasikalbėti su tais, kurie aplinkui. Ir pasikalbėti ne apie skaičius, o apie mus visus, žmones, atmenančius istoriją ir kuriančius mūsų šalies dabartį ir ateitį. Ačiū. (*Plojimai*)

PIRMININKAS (V. PRANCKIETIS). Ačiū Ramintai. Ir už kvietimą taip pat.

Tremtinių choras „Laisvė“ atlieka dainą „Leiskit į Tėvynę“ (Plojimai)

Lietuvos valstybės vėliavų perdavimas jauniesiems ekspedicijų projektų „Misija Sibiras 2018“ dalyviams ir Mažeikių rajono Židikų Marijos Pečkauskaitės gimnazijos mokiniams, vykstantiems į tremties vietas, Seime jau tampa tradicija.

Kviečiu Lietuvos kariuomenės Garbės sargybos kuopos karius įnešti Lietuvos valstybės vėliavas.

Lietuvos kariuomenės Garbės sargybos kuopos kariai įneša Lietuvos valstybės vėliavas

Maloniai kviečiu Seimo narius tremtinius, vadinamuosius Sibiro vaikus – Rimantą Joną Dagi, Stasį Jakeliūną, Julijų Sabatauską – perduoti Lietuvos valstybės vėliavas projekto „Misija Sibiras 2018“ ekspedicijos ir Mažeikių rajono Židikų Marijos Pečkauskaitės gimnazijos į tremties vietas Krasnojarske dalyviams, kad jos būtų perduotos ten gyvenantiems mūsų tėvynainiams.

Lietuvos kariuomenės Garbės sargybos kuopos karininkai perduoda vėliavas Seimo nariams Rimantui Jonui Dagiui, Stasiui Jakeliūnui ir Juliui Sabatauskui

Kviečiu projekto „Misija Sibiras 2018“ ir Mažeikių rajono Židikų Marijos Pečkauskaitės gimnazijos atstovus priimti Lietuvos valstybės vėliavas.

Seimo nariai tremtiniai perduoda vėliavas projekto „Misija Sibiras 2018“ ir Mažeikių rajono Židikų Marijos Pečkauskaitės gimnazijos atstovams. Tremtinių choras „Laisvė“ atlieka dainą „Tėvynė šaukia Jus“

Dėkojame. (*Plojimai*) Dėkojame tremtinių chorui „Laisvė“ ir jos vadovui Gintarui Skapui.

Telydi mus žmoniškumas ir gerumas. Visiems linkime daug sveikatos ir stiprybės.

Skelbiu minėjimą baigtą.

M. STROLYS (*Seimo posėdžių sekretoriato vyriausiasis specialistas*). Jos Ekscelencija Lietuvos Respublikos Prezidentė.

PAVARDŽIŲ RODYKLĖ

Basanavičius Jonas 6

Čigriejienė Vida Marija 6

Dagys Rimantas Jonas 9, 10, 13

Grybauskaitė Dalia 5, 6

Gvazdauskas Petras 10

Jakeliūnas Stasys 5, 9, 11, 13

Kėželytė Raminta 11

Kudirka Vincas 7

Matulionis Teofilus 8

Pranciškus 8, 9

Pranckietis Viktoras 5, 8, 10, 13

Ramanauskas-Vanagas Adolfas 6

Sabatauskas Julius 13

Skapas Gintaras 13

Stalinas Josifas (Stalin Josif) 8

Strolys Marius 5, 13

Tamkevičius Sigitas 8

Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija
Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius
Tel. (8 5) 239 6060, faks. (8 5) 239 6289, el. p. *priim@lrs.lt*
Interneto puslapis *www.lrs.lt*